

NARODNI
DOM
MARIBOR

KONCERTNA
POSLOVALNICA

Komorni cikel 2019/2020

2. abonmajski koncert

Dvorana Union, Maribor, 3. december 2019 ob 19.30

TRIO CON BRIO IZ KØBENHAVNA

Spored

Ludwig van Beethoven (1770–1827)

Klavirski trio v D-duru, op. 70, št. 1, »Duh«

- I. Allegro vivace e con brio
- II. Largo assai ed espressivo
- III. Presto

Per Nørgård (1931)

Čar (Spell)

***

Dmitrij Šostakovič (1906–1975)

Klavirski trio št. 2 v e-molu, op. 67

- I. Andante - Moderato
- II. Allegro non troppo
- III. Largo
- IV. Allegretto

Svoj opus je **Ludwig van Beethoven** pričel s klavirskim triom. Izbira je bila dobro pretehtana – mladi, šele uveljavljajoči se skladatelj je izbral žanr, v katerem njegovi predhodniki, predvsem Haydn in Mozart, še niso dosegli pomembnih uspehov. Kasneje je svojo srečo iskal na Dunaju, kjer je sprva v salonih navduševal predvsem s svojimi pianističnimi improvizacijami, sicer pa je imel s skladbami precej mešane uspehe. Najtežji so bili trenutki, povezani z izvedbo opere *Fidelio*, s katero skladatelj ni požel pričakovanega priznanja, zato je vse več razmišljal o odhodu iz avstrijske prestolnice. Leta 1808 je celo prišlo mikavno vabilo kralja Severnega Porenja, vendar sta skladateljev odhod z Dunaja preprečila princa Lobkowitz in Kinsky, s pomočjo grofice Erdödy, saj sta skladatelju ponudila ugodno doživljenjsko rento, pod pogojem, da ostane na Dunaju, kar se je res zgodilo. V zahvalo za posredovanje je Beethoven tega leta grofici Erdödy posvetil dva klavirska tria. Grofica je sicer veljala za pomembno mecenko umetnosti, v njenem salonu se je pogosto muziciralo, svoje stanovanje pa je odstopila tudi Beethovnu, s katerim sta spletila globoko prijateljsko zvezo. Povezovala pa ju ni zgolj ljubezen do glasbe temveč tudi telesna hendikepiranost – grofica je bila deloma paralizirana, Beethoven pa zaradi svoje močne naglušnosti vedno bolj socialno odtujen.

V obeh klavirskih triih iz opusa 70 se je Beethoven postopoma umaknil od najenostavnejših vzorcev klasicistične glasbe, kar se kaže tako v dolžini dela, njegovi intenzivnosti in številnih novostih, hkrati pa je skladba postala izvajalsko tako zahtevna, da so jo zmogli izvesti zgolj profesionalni glasbeniki in ne več salonski ljubiteljski izvajalci. Spememba je gotovo povezana s skladateljevim spoprijemanjem z naglušnostjo, zato v teh delih prevladuje občutek junaštva, boja in monumentalnosti – komorni žanr je tako povzdignil na raven simfoničnega.

Prvi stavek *Klavirskega tria op. 70/1* se pričinja z odločnim motivom v unisonu, ki pa se kmalu umakne bolj liričnemu

materialu. V bolj dramatične dialoge se obe temi zapletata v izpeljavi, ki vodi do viška in tudi že reprize. Osrednji počasni stavek je s svojo skrivnostnostjo in previdnostjo v ostrem kontrastu z obema oklepajočima, bolj optimističnima stavkoma. Tematski material za stavek izvira iz skladateljevih skic za opero, ki jo je pripravljala, a nikoli končal, na podlagi Shakespearovega *Macbetha* – tako se je v komorno skladbo umestil prizor srečanja čarovnic in nenavadna atmosfera je dala triu tudi vzdevek »Duh«. Končni stavek v sonatni formi prinaša povrnitev v atmosfero prvega stavka – ostri kontrasti so preseženi, glasbeni tok teče mirno in gladko proti svojemu svetlemu koncu.

Skladatelj **Per Nørgård** (1931) je danes priznan kot največji danski skladatelj druge polovice dvajsetega stoletja. Takoj po vojni se je še naslanjal na svojega učitelja V. Holmboeja, a si je hkrati dopisoval tudi s takrat kompozicijsko že neaktivnim Sibeliusom, od kogar je prevzel idejo dolgega razvijanja melodičnega materiala. Leta 1960 je obiskal koncert festivala Mednarodnega združenja za sodobno glasbo, kjer je lahko slišal najnovejša dela Bouleza, Kagla in Stockhausna. Ob močnih impulzih je pričeval spreminjati svojo kompozicijsko tehniko – najprej je preizkušal serialno metodo, nato tudi kontrolirano aleatoriko in kolažno združevanje. V sedemdesetih letih je razvil posebno tehniko dela z »neskončnimi serijami«, zaporedji intervalov, ki se izkažejo za svojo večkratno repliko.

V kontekst takšne tehnike je potrebno postaviti tudi trio *Spell*, ki je nastal leta 1973, torej v času, ko je skladatelj pisal tudi svojo *Tretjo simfonijo*. Naslov je mogoče razumeti v dvojnem pomenu angleške besede – skladatelj nas skuša uročiti s pomočjo nekakšnega glasbenega »črkovanja« (spelling). Kratki motivi, ki so dolgi le nekaj not, se ponavljajo (večinoma so ujeti v nize razloženih akordov, kar daje v povezavi s ponavljanjem vtis črkovanja) in se postopoma spreminjajo. Vsak instrument prinaša svojo linijo, ki v kombinaciji z drugimi sesta-

vlja različne harmonije in z njimi tudi kontrastne atmosfere, ki nas postopoma vodijo od skrivnostnega k liričnemu, divjemu, melanholičnemu in slovesnemu. Pri tem je skladba jasno ujeta v lok: uvajajo jo hitre, mrmrajoče figure, sledi virtuozni odsek za klavir, ki se kmalu razbije in povzroči močan konflikt, ki vodi do središčnega vrhunca, ta pa se preobrne in odpre bolj ponotranjenim zvokom, ki proti koncu prerastejo v divje zaključevanje. Toda povsem na koncu se ponovijo toni, s katerimi je skladatelj odprl delo – ker so potopljene v drugačno okolje in harmonije, skladatelj z njimi dokazuje, »da se krog v resnici izkaže za spiralo«. S svojim ponavljanjem in gibljivo statičnostjo nas skladba spominja na dela minimalistov.

V opusu **Dmitrija Šostakoviča** zasedajo osrednje mesto simfonije in godalni kvarteti. Šostakovičevo naklonjenost komorni glasbi gre najprej pripisati dejstvu, da je sam dolgo časa mislil na pianistično kariero, kasneje pa je pogosto sodeloval kot pianist v komornih skupinah. Hkrati pa je bolj v intimo zazrta komorna glasba skladatelju nudila možnost za bolj poglobljeno osebnostno izpoved, ki ni bila nujno povezana z diktatatom socialističnega realizma. *Drugi klavirski trio v e-molu* je Šostakovič napisal leta 1944. Povod za nastanek gre iskati v nepričakovani smrti skladateljevega prijatelja, muzikologa Ivana Solertinskega, s katerim ju je prijateljstvo vezalo od leta 1927. Široko razgledani Solertinski je napisal prvo rusko monografijo o Mahlerju in je Šostakoviča tudi okužil z ljubeznijo do tega velikana pozne romantike, kar najbolj razodeva skladateljeva *Četrta simfonija*. Trio se tako pridružuje še drugim komemorativnim delom, ki so nastala v tem času: *Osmo simfonija* je zamišljena kot žalostinka za žrtve druge svetovne vojne, *Druga klavirska sonata* pa je napisana v spomin na Šostakovičevega učitelja klavirja Nikolajeva.

Trio se pričinja z misterioznim zvokom flažoletov violončela in sordinirane violine. Toda takšen krhek začetek v nadaljevanju prerašča v robusten glasbeni stavek simfoničnih dimenzij.

Divji Scherzo ne prinaša prave razbremenitve, temveč je napolnjen s številnimi kontrasti: kmečki ples se v triu umakne na videz bolj umirjenemu valčku. Largo je zgrajen na podlagi osmih temačnih koralnih akordov v nizki legi klavirja, ki v obliki passacaglie dominirajo cel stavek. Nad njimi godali razvijata žalno glasbo, ki prinaša izrazite aluzije na glasbo Mahlerja. Finale je spet nepopustljiv: zamišljen je kot nekakšen ples smrti. Šostakovič v njem ponavlja osrednji temi iz prvega in počasnega stavka, kot novo gradivo pa služijo elementi judo-

vske glasbe, ki ima v skladateljevem opusu jasen simbolični pomen; gre za glasbo zatiranih. Seveda Šostakovič uporablja simbol predvsem zato, ker ga je mogoče precej prosto tolmačiti: na eni strani lahko simbolizira trpljenje ob holokavstvu druge svetovne vojne, po drugi pa lahko izraža tudi skladateljevo osebno dilemo – kako ustreči pričakovanjem politike in se ne dokončno predati.

Gregor Pompe

TRIO CON BRIO IZ KØBENHAVNA

Soo-Jin Hong, violina
Soo-Kyung Hong, violončelo
Jens Elvekjaer, klavir

»Svetleče kritike so resnične. Trio con brio iz København jasno zaseda vzvišen položaj na današnji glasbeni sceni.«
Washington Post

Trio con brio iz København

»Trio con brio izžareva eleganco vse od prve note ... tako eksplozivno kot tudi izjemno intimno – to so vidiki, ki jih je ta nastop prinesel s prepričljivo živahnostjo.« The Strad

Trio con brio iz Københavna, prepoznan kot eden najboljših klavirskih triov na svetu, letos obeležuje dvajsetletnico ustvarjanja. Za glasbenike, ki želijo vsako leto poglobiti in obogatiti svoje interpretacije, so prav obletnice priložnost, da jih kar se da izjemno obeležijo. Trio con brio je svojo počastil z izdajo serije zgoščenk s posnetki vseh Beethovnovih klavirskih triov, pri založbi Orchid Classics.

Trio je nastal na osnovi ideje o združevanju glasbenih parov – korejskih sester, čelistke Soo-Kyung Hong in violinistke Soo-Jin Hong, ter Soo-Kyung z možem, danskim pianistom Jensom Elvekjaerom. Hitro so postali prepoznavni po svojem svežem in sodobnem pristopu k osrednjemu repertoarju. Kot so povedali na Danski RTV: »Dela Beethovna, Schuberta in Brahmsa se v njihovih rokah prelevijo v živo in živahno glasbo sedanosti.« Trio con brio je pobral praktično vse najpomembnejše nagrade, kar jih klavirski trio lahko: ARD (München), Vittorio Gui (Firence), nagrado tekmovanja Trondheim (Norveška), Kalichstein-Laredo-Robinson (ZDA), nagrado Allianz (Nemčija) in prestižno dansko nagrado P2. Redno jih lahko spremljamo na najimenitnejših prizoriščih in v koncertnih abonmajih. Omenimo naj dvorani Carnegie in Wigmore, Lincolnov center, berlinsko dvorano Pierra Bouleza, Concertgebouw, hamburško Filharmonijo na Labi, Umetniški center Seul, pariški Louvre ter seveda njihovi dragi domači prizorišči, Kraljevo knjižnico in Koncertno dvorano Tivoli v Københavnu.

Trio con brio iz Københavna ima osrednjo vlogo v skandinavski živi sodobni glasbeni sceni. Vodilni skladatelji so triu posvetili svoja številna dela, glasbeniki pa si še prav posebej štejejo v čast, da je leta 2012 delo za klavirski trio ob njegovem 80. rojstnem dnevu izjemni danski skladatelj Per

Nørgård posvetil prav njim. Leta 2016 je trio skupaj z Danskim narodnim orkestrom premierno izvedel *Trojni koncert* Benta Sørensa, delo, ki je prejelo tudi prestižno nagrado Grawemeyer. Premierno so izvedli tudi *Trojni koncert* Svena-Davida Sandströma, delo, ki je obeležilo skladateljev 70. rojstni dan.

Kritike njihovih koncertov so izjemne, »eden najboljših nastopov komorne glasbe, kar sem jih kadarkoli doživel.« (American Record Guide); »Izvrstno ... vsaka zasedba bi bila pod pritiskom, če bi morala oponašati to mešanico živahnosti in drže ... !« (Gramophone). Njihov album z glasbo Mendelssohna je Classic FM izbral za najboljši album leta na področju komorne glasbe: »Vsaka fraza zraste in utripa z navdušenjem nad svežim odkritjem, saj glasbeniki iz Københavna z igranjem gredo do konca, to je globoko, čutno ... senzacionalno igranje.« Njihov posnetek del Čajkovskega in Smetane je bil hvaljen tudi v Guardianu: »Trio con brio iz Københavna dosega višave Čajkovskega z živostjo, ki se kaže že v njihovem imenu.«

Člani tria so umetniški vodje festivalov komorne glasbe Københaven in Kerteminde ter Društva komorne glasbe Hellerup v Københavnu. Soo-Jin igra na violino Andree Guarnerija, Soo-Kyung na violončelo Grancino, Jens pa je prvi danski Steinwayev umetnik. Violinistko in čelistko podpirajo tudi Jagar Strings in dunajski Thomastik-Infeld.

Dvajset let je mejnik v vsaki zasedbi; kot pravi Jens Elvekjaer, so glasbeniki že od ustanovitve tria vedeli, da se bodo njihove glasbene osebnosti najbolje izrazile prav skozi klavirski trio: »Nekaj je na konfiguraciji tria, na trikotniku, ki se nekako osredotoča in krepí posebno razumevanje, ki ga imamo kot ljudje in glasbeniki. To je obenem svoboda in izpopolnitev.«

Novo izjemno priznanje so glasbeniki prejeli pred nekaj tedni, saj je prav Trio con brio iz Københavna dobitnik nagrade Carl Nielsen in Anne Marie Carl-Nielsen 2019, najpomembnejšega glasbenega priznanja, ki ga vsako leto prejme najvidnejši danski glasbeni ustvarjalec.

Napovedujemo in vabimo

NEMŠKI NARODNI MLADINSKI ORKESTER

Lothar Zagrosek, dirigent

20. januar 2020 ob 19.30,
dvorana Union, Maribor

3. koncert Orkestrskega cikla in za izven

*Spored: Ludwig van Beethoven,
Klaus Huber, Sergej Maingardt*

Nemški narodni mladinski orkester

Lothar Zagrosek

Kvartet Dover

KVARTET DOVER

28. januar 2020 ob 19.30,
dvorana Union, Maribor

3. koncert Komornega cikla in za izven

*Spored: Ludwig van Beethoven,
Benjamin Britten, Paul Hindemith*

◀ NARODNI DOM MARIBOR ▶

Informacijska pisarna Narodnega doma Maribor, od ponedeljka do petka od 9.00 do 16.00,
ob sredah od 9.00 do 17.00, ob sobotah od 9.00 do 12.00 ter uro pred vsako prireditvijo.

Dvorana Union: uro pred vsako prireditvijo.

☎ (02) 229 40 11, 229 40 50, 031 479 000, 040 744 122

✉ vstopnice@nd-mb.si; **spletni nakup vstopnic:** <http://nd-mb.kupikarto.si/>

📘 www.facebook.com/narodni.dom.maribor

🌐 www.nd-mb.si

**VEČER
RADIO CITY**